

Інститут археології Національної Академії наук України
Центр пам'яткознавства Національної Академії наук України і
Українського товариства охорони пам'яток історії та культури
Центр охорони та досліджень пам'яток археології
управління культури Полтавської облдержадміністрації

Михайло Якович Рудинський
(1887-1958)

Біобібліографічний покажчик

Київ-Полтава
"Археологія"
2001

ISBN 966-7628-10-8

Михайло Якович Рудинський
Біобібліографічний покажчик

УДК 016:930.26
ББК 63 (4 УКР.) Г + 79 Укр Г
М 69

М69 Михайло Якович Рудинський (1887-1958): Біобібліографічний покажчик / Укладачі Шовковик І.Г., Супруненко О.Б., Удовиченко О.І. — Київ-Полтава: ВЦ "Археологія", 2001. — 32 с.: іл. — (Інститут археології Національної Академії наук України. Центр пам'яткознавства Національної Академії наук України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської обласної адміністрації).

Бібліографічний покажчик містить реєстр наукових праць видатного українського археолога, музейника, пам'яткоохоронця і громадянина, одного з керівників української археологічної науки другої-третьої чверті ХХ ст. М.Я.Рудинського (1887-1958), перелік основних праць, де висвітлені наукова діяльність і творчий шлях вченого, його автобіографію.

Дослідник пам'яток первісної археології України, один із перших директорів Полтавського краєзнавчого музею, вчений секретар Всеукраїнського Археологічного комітету ВУАН та Інституту археології АН України, залишив яскравий доробок у царині вивчення найдавнішого мивулого Східної Європи доби кам'яного віку, енеоліту і бронзи, раннього заліза та середньовіччя. М.Я.Рудинський — один із фундаторів вітчизняного пам'яткоохоронництва і музєзнавства, видавець і редактор.

Видавня призначене для археологів, істориків, працівників музеїв, викладачів і студентів вузів, краєзнавців.

Укладачі — Шовковик І.Г., Супруненко О.Б., Удовиченко О.І.

Рецензенти — доктор історичних наук *Нестуля О.О.*
доктор історичних наук *Сухобоков О.В.*
кандидат історичних наук *Тимова О.М.*

Друкується за рішенням Вченої ради Центру пам'яткознавства
Національної Академії наук України і Українського товариства охорони пам'яток
історії та культури від 22 листопада 2001 р. (прот. №8).

ISBN 966-7628-10-8

© Укладачів: Шовковик І.Г., Супруненко О.Б., Удовиченко О.І., 2001
© Оригінал-макет: ВЦ "Археологія" ЦОДПА, 2001

Михайло Якович Рудинський
(02.10.1887 - 23.06.1958)
Мал. С.Путрі. 1992 р.

АРХЕОЛОГ, ПАМ'ЯТКООХОРОНЕЦЬ, МУЗЕЙНИК, ГРОМАДЯНИН

Михайло Якович Рудинський (1887-1958) — відомий український археолог, історик мистецтва, музейник, пам'яткоохоронець, один із керівників української археологічної науки та національного пам'яткоохоронництва 1920-1950-х рр., доктор історичних наук, професор близько 10 років свого життя віддав Полтаві. М.Я.Рудинський — голова Педагогічного бюро Полтавського губернського земства, фундатор міської Картинної галереї — сучасного Полтавського художнього музею, ініціатор створення першого педагогічного журналу в Полтаві — "Нова школа", фундації Українського університету в Полтаві, згодом Інституту народної освіти, один з найдіяльніших директорів Полтавського краєзнавчого музею, видавець, організатор охорони пам'яток історії та культури на Полтавщині, а перш за все — громадянин, людина кришталевої чесності і найширшого серця, палко закохана у рідне Поворскля. То й не дивно, що серед кола його друзів і сподвижників ми зустрічаємо все-світньо відомі імена, які історія навіки пов'язала з Полтавою, — Володимир Короленко, Володимир Вернадський, Вадим Щербаківський, Микола Гавриленко, Володимир Щепотьев та ін.

Наведемо кілька рядків з біографії одного зі славетних полтавців, яким М.Я.Рудинський вважав себе до останніх днів життя.

Михайло Якович Рудинський народився 14 /27/ жовтня 1887 року в невеличкому повітовому містечку Охтирці на сучасній Сумщині, в родині земського лікаря. Освіту отримав у Охтирській гімназії, продовживши навчання в Петербурзькому, згодом Харківському університетах. Вир революційних подій 1905 року захопив юнака романтикою боротьби і поезії, та з часом політичні уподобання змінювалися пристрастю до науки.

"Мос дитяче захоплення археологією, в його чисто хлоп'ячій формі, ... прийшло без найменших сторонніх впливів. Його джерелом була глибока любов до природи, яку збудили в мені наш дід, Охтирка і незрівнянні своїми враженнями ті чудові околиці, любов, що з нею прожив я все своє життя".

М.Я.Рудинський захистив магістерську дисертацію про неолітичні пам'ятки Середнього Поворскля, видавши згодом на цю тему свою першу наукову статтю в Полтаві 1919 року. Подальший життєвий шлях вченого проліг через Путівль, Переяслав, Київ та Петроград, де молодий педагог у середніх навчальних закладах прищеплював учням любов до батьківщини і вітчизняної історії, знайомився і співпрацював з корифеями української науки та культури, вів розкопки у численних експедиціях, подорожував.

На хвилі національного піднесення 1917 року М.Я.Рудинський повертається до рідної домівки, а восени того ж року переїжджає до Полтави. Родина Рудинських — Михайло Якович і його рідні сестри Марія Яківна та Євгенія Яківна (Савицька), оселилися на квартирі на садибі лікаря Бодаговського (сучасна вул. Короленка, 1), поряд із будинком відомого письменника-демократа В.Г.Короленка. З його родиною вчений та вірні супутниці, помічники подвизника науки і музейництва, підтримували найбільш дружні і теплі стосунки. Сестри все своє життя залишалися поряд з братом, поклавши всі сили на олттар розвитку української культури, науки, музейної справи. Як згадує вона помічниця родини, С.О.Супруненко (Калейнікова), у залі будинку, біля каміну часто збирався весь інтелектуальний цвіт Полтави. Часто бували тут і митці, і відомі вчені, і студенти. А на веранді і в приміщенні під нею все було заставлене коробками з кременями, численними черепками неолітичної та бронзової доби, з якими працював після служби Михайло Якович, готуючи статті і звіти, описи колекцій для передачі їх до музею.

В місті М.Я.Рудинський обіймає посаду завідувачого Педагогічним бюро Полтавського губернського земства, поринає у видавничу діяльність, стає членом наукових товариств, зближується з яскравим колом широко відомих діячів української науки — Василем Бучевичем, Костем Мощенком, Іваном Павловським, Левом Падалкою та ін.

Любов до старожитностей приводить Рудинського до Народного музею Полтавщини (таку назву мав тоді Полтавський краєзнавчий музей), до головування у Губернському комітеті охорони пам'яток старовини та мистецтва.

Збереження історико-культурних цінностей, пам'яток, формування музейних збірок захоплюють М.Я.Рудинського, не залишаючи часу ні на особисте життя, ні на можливість використати кон'юнктуру у просуванні по службі. 1919 року молодий учений створює картинну галерею — Галерею мистецтв губернського музею (попередника Полтавського художнього музею), бере участь у формуванні Полтавського губернського архіву, майбутньої обласної бібліотеки. Саме в цей час і з'являється його перша брошура — "Архітектурне обличчя Полтави", яка серед численних видань початку ХХ ст., присвячених історії пам'яток та архітектурі Полтави, становить особливий інтерес як перша фахова праця про архітектурні пам'ятки міста та робота з оригінальною для того часу постановкою теми дослідження. До того ж, вона була ілюстрована яскравими малюнками художника Федора Рожанківського.

Поява окремих розділів книги у демократичному, національному спрямуванні полтавському часописі "Рідне слово" одразу ж викликала серед інтелігенції крайового центру жваве обговорення, протилежні оцінки та думки, але нікого не залишила байдужим до поставленої проблеми збереження культурно-історичної, насамперед, архітектурної спадщини рідного міста. Попри події бурхливого 1919 року, громадськість була поставлена перед дилемою — звищення чи збереження "екологічного середовища" культури Полтави, а науковці міста мали погодитися з появою в їх середовищі нової яскравої особистості — громадянина, пам'яткоохоронця, археолога, краєзнавця і музейника Михайла Яковича Рудинського.

"Співцем ампірної Полтави" назвав М.Я.Рудинського перший рецензент книги, український археолог Олександр Тахтай. Не забарився відгукнутися про видання й відомі столичні науковці — Федір Ернст та Стефан Таранушенко.

Обмаль коштів на наукову і збиральницьку діяльність, хвиля перших репресій, що не обминула родину Рудинських, не зломивли археолога і пам'яткоохоронця. У найскладніший час він стає заступником, а з 1922 року — директором Центрального пролетар-

ського музею Полтавщини. Разом із Миколою Гавриленком, Костем Мощенком, Валентином Николаєвим та Валімом Щербатівським створює експозицію центрального музейного осередку Полтавщини, переобладнає будинок Полтавського губернського земства під музей, консультує музейне будівництво в межах історичної Полтавщини, очолює пам'яткоохоронну діяльність у колишній губернії.

На 1922-1924 рр. припадає найбільш плідний період польових археологічних і етнографічних досліджень музею, очолюваного вченим. Нові відкриття та переосмислення діяльності попередників закладають підвалини успішної видавничої, наукової роботи музею, що стала взірцевою для всієї України.

Принципове ставлення до виконання власних обов'язків, авторитет М.Я.Рудинського як вченого й інтелігента починають турбувати представників влади. Зміна керівництва в Полтаві 1924 року призвела до пошуку нових виконавців, "лояльних" до вимог більшовицького "культурного виховання мас". Рудинського звільняють з посади директора музею, направивши туди члена ВКП(б), мало не віддавши під слідство за приписані гріхи.

Та М.Я.Рудинський вже був надто відомою особистістю в Україні. Його запрошують до Лаврського музейного містечка у Києві, Історичного музею. 1924 року він обирається вченим секретарем Всеукраїнського археологічного комітету Всеукраїнської Академії Наук, до 1928 року очолюючи наукову діяльність в галузі стародавньої історії та археології в республіці. В 1928-1933 рр. він працює науковцем Кабінету антропології ВУАН, проводячи чи не наймасштабніші на Україні польові археологічні дослідження — вивчення пам'яток кам'яного, мідного та бронзового віку, організовує діяльність Дніпробудівської експедиції Наркомосвіти України, що є надзвичайно вагомим часткою вітчизняної археологічної наукової пам'яткоохоронної спадщини.

В ході своїх досліджень М.Я.Рудинський часто повертається на Полтавщину. Ось далеко не повний перелік населених пунктів краю, де вів розвідки чи розкопки вчений: Кантемирівка, Макухівка, Мачухи та Орлик у Поворсклі; Старий Орлик, околиці сучасного Комсомольська, Градизьк та Максимівка на Дніпрі; Баранівка і Шишаки на Пелі; Журавка у Посуллі та ін.

Під час розгрому наукових кадрів в Україні М.Я.Рудинського 1934 року було вислано поза її межі. Лісопал за Котласом, контора обласпоживспівки та обласний музей у Вологді були його місцем роботи до 1944 року. Хоча М.Я.Рудинський не полишає наукової і пам'яткоохоронної діяльності. 1944 року вчений, на запрошення Академії наук України, повертається до Києва, де займає посаду вченого секретаря Інституту археології АН УРСР.

1948 року М.Я.Рудинському присвоєно науковий ступінь доктора історичних наук. Правда, після цього йому довелося ще захистити й кандидатську дисертацію. У 1950-х рр. Михайло Якович очолював відділ первісної археології цього ж Інституту. Активно вів польові дослідження, в т.ч. і на Полтавщині, зберіг, описав і опублікував унікальний комплекс петрогліфічних малюнків Кам'яної Могили поблизу Мелітополя у Приазов'ї. Завдяки енергійним зусиллям літнього вченого у складі групи фахівців вдалося довести представникам певних урядових кіл недоцільність створення у нижній течії річки Молочної чергового "рукотворного моря", що мало знищити не тільки Кам'яну Могилу, а й чудовий історичний степовий ландшафт, родючі чорноземи Мелітопольщини.

До останніх років життя М.Я.Рудинський підтримував зв'язок з Полтавою, опікувався станом її музейних збірок, відбудовою архітектурного обличчя міста.

Помер М.Я.Рудинський 23 червня 1958 року, похований на центральній алеї Байкового кладовища в Києві разом із сестрою Є.Я.Рудинською (Савицькою) (1885-1977) — відомим літературознавцем, перекладачем і музейником. Над їх могилою стоїть скромна гранітна стела з написом: "Михайло Рудинський — археолог".

Понад 30 наукових робіт дослідника, присвячених Полтавщині, залишилися нам чи не найбільш ґрунтовним пам'ятником його непересічній діяльності, а серед них — кілька брошур, що поклали початок широко відомій краєзнавчій видавничій діяльності в Полтаві початку ХХ століття, стали першими путівниками по музейних закладах.

У Полтаві вже кількома штрихами увічнена пам'ять М.Я.Рудинського. Тут навесні 1987 року відбулася одна з перших у колишньому СРСР представницьких наукових конференцій, присвячена 100-річчю від дня народження вченого — свого часу репресованого. Тоді ще з острахом ставилися до проведення подібних заходів і видання тез доповідей на такі теми. Але вже через кілька років з'явилися в експозиціях Полтавського краєзнавчого та Художнього музеїв розділи експозицій, присвячені М.Я.Рудинському. У Мелітополі, на Кам'яній Могилі встановлена меморіальна дошка на місці роботи експедиції, очолюваної вченим. Сподіваємося, що встановлення меморіальної дошки на будинку, де у Полтаві проживав Михайло Якович Рудинський, буде фактом гідної оцінки творчого та громадянського доробку дослідника, чие ім'я золотими літерами вписане в історію міста й вітчизняної археологічної науки.

*Супруненко О.Б.,
кандидат історичних наук*

МИХАЙЛО
ЯКОВИЧ
РУДИНСЬКИЙ

• 1887-1958 •

УКРАЇНСЬКИЙ АРХЕОЛОГ,
ПАМ'ЯТКООХОРОНЕЦЬ,
МУЗЕЙНИК, ПРОФЕСОР
ПРОЖИВАВ У ЦЬОМУ
БУДИНКУ В 1917 - 1924 РР.

Ескіз меморіальної дошки, яка буде відкрита в Полтаві на садибі Літературно-меморіального музею
В.Г.Короленка, де проживав учений. Мал. Метавікієва Т.В., 2001.

РЕЄСТР ПРАЦЬ М.Я.РУДИНСЬКОГО

Позааживк пввшуге овис, поданий за хронологичним порядком виходу в світ, наукових праць археолога, музеєзнавця та пам'яткоохоронця до нього долучення окремих розділів з переліком найголовніших робіт про життєвий і науковий шлях вченого.

1918

1. Гуртки вивчення рідного краю в школі // Нова школа. — Полтава, 1918. — Ч.3. — С.4-10.
2. В справі заснування в Полтаві факультету Педагогічного // Нова школа. — Полтава, 1918. — Ч.4. — С.1-20.

1919

3. Архітектурне обличчя Полтави. Рис. Рожанковського Ф. — Полтава: накладом газ. "Рідне слово", 1919. — 35 с.: іл.

Попередній друк: Рідне слово. — м.Полтава. — 1919. — 13 серп. (26 серп.). — №15. — С.2-3; 21 серп. (3 верес.). — №21. — С.2-3.

Передрук: Репринт. вид. / Передмова Вайнгорта Л.С., Супруненко О.Б. — Полтава: Метоп, 1992. — 48 с.: іл.

Рец: Ернст Ф. // Книгарь: Літопис українського письменства. — у Києві: Час, 1919. — Ч.1-3. — С.41-42; *Таранушенко С.* // Українське наукове товариство: Зб. секції мистецтв. — у Києві: Держ. видавництво, 1921. — 1. — С.121-125; *Мовчан В.* До краєзнавчої скарбниці // Полт. вісник. — м.Полтава. — 1993. — 16-22 квітня. — № 16 (126). — С.5; *Звагельський В.* Архітектурне обличчя Полтави // Червоній промінь. — м.Суми. — 1994. — 30 квітня. — № 18. — С.2; *відук: Костенко Вадим.* Архітектурне обличчя Полтави в минулому, або Перечитуючи Михайла Рудинського // Комсомолец Полтавщини. — м.Полтава. — 1990. — 3 жовтня. — №130 (5131). — С.7-8; іл.; 1 листопада. — №131 (5132). — С.4; *передрук:* Гомін. — Полтава. — 1990. — № 3. — Жовтень. — С.7-8; *Звагельський В.* Нові видання з історії та культури // Унів.-зед. — м.Суми. — 1995. — Януарь. — № 3. — С.9: фото обкл. репринт. видання.

4. Історія Товариства дослідження й охорони пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині // ЗУНТ. — Полтава, 1919. — Вип.1. — С.VII-X. — Разом із Щепотьевим В.О., Щербаківським В.М.

5. Засідання Українського Наукового Товариства дослідження й охорони пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині: [Протоколи] // ЗУНТ. — Полтава, 1919. — Вип.1. — С.XI-XVI. — Разом із Рудинською С.Я., Щепотьевим В.О.

6. Дюніні стації неолітичної доби з узбережжя р.Ворскла (Охтирський повіт на Харківщині) // ЗУНТ. — Полтава, 1919. — Вип.1. — С.79-94: іл. — Рез. фр. м.

7. Образова галерея // ЗУНТ. — Полтава, 1919. — Вип.1. — Хроніка. — С.98-99. — Без підт.

8. Охорона пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині // ЗУНТ. — Полтава, 1919. — Вип.1. — Хроніка. — С.99-104. — Разом з Щербаківським В. — Без підт.

9. Зігфрід: Перша частина "Тісні про Нібелунгів" / Перекл. укр. м. — Полтава, 1919. — 12 с.: іл.

10. Ярошенко М.: Життя і творчість. — Полтава, 1919. — 12 с.: іл. — На титулі: М.Р. *Рец.: Ернст Ф.* // Книгарь: Літопис українського письменства. — у Києві: Час, 1920. — Ч.1-3. — Критика і бібліогр. — С.65-66.

11. Початок кінця // Рідне слово. — м.Полтава. — 1919. — 21 вересня. — № 36. — С.2

1920

12. Музей мистецтва: Коротенької провідник. — Полтава, 1919. — 24 с. — Без підт.

1921

13. Ясні зорі: Квітка для читання дітей на перших уроках навчання в трудовій школі. Зима. — Вид. 2-е, змінене. — Харків-Полтава: Всеукр. держ. вид-во, 1921. — 74 с.: іл.

1926

14. Коротке звітження за діяльність Всеукраїнського Археологічного комітету при УАН в галузі археологічних дослідів у р.1925 // КЗ ВУАК за 1925 рік. — Київ: ВУАК, 1926. — С.3-11.

15. Передісторичні розшуки на Північно-Східній Чернігівщині // КЗ ВУАК за 1925 рік. — Київ: ВУАК, 1926. — С.13-32. — Рез. фр. м.

16. Знахідки в околицях Трахтемирова // КЗ ВУАК за 1925 рік. — Київ: ВУАК, 1926. — С.100-102: іл.

17. Матеріали до вивчення неолітичної доби сточища р.Ворскла: Стація в урочищі Біла Гора під Полтавою. — Київ: УАН, 1926. — 15 с.: іл. — Рез. фр. м.

1927

18. Археологічні досліді року 1926 // КЗ ВУАК за 1926 рік. — Київ: ВУАК, 1927. — С.7-16.

19. Смячка // КЗ ВУАК за 1926 рік. — Київ: ВУАК, 1927. — С.118-122: іл. — Рез. фр. м.

20. Досліді на Кам'яничині // КЗ ВУАК за 1926 рік. — Київ: ВУАК, 1927. — С.123-143: іл. — Рез. фр. м.

21. Досліді на Полтавщині: Клімівка. Розшуки на Кременчучині // КЗ ВУАК за 1926 рік. — Київ: ВУАК, 1927. — С.144-153: іл. — Рез. фр. м.

22. З приводу годвинника роботи Томірової в Картинній галереї Полтавського музею. — Київ, 1927. — 36.1. — С.121-125: іл. — Рез. фр. м.

23. Кварцитові вироби в інвентарі пізньонеолітичних стацій на Україні // Записки Іст-філ. відділу ВУАН. — Київ: ВУАН, 1927. — №51. — С.264-285: іл. — Рез. фр. м.

1928

24. Археологічні збірні Полтавського музею // Збірник, присвячений 35-річчю Музею. — Полтава: ПДМ, 1928. — Т.1. — С.29-62: іл. — Рез. фр. м.

25. Кілька попередніх зауважень [до матеріалів вивчення передмікенської культури на Україні] // Антропологія. — Київ: ВУАН, 1928. — №.1. — С.3-8.

26. З приводу знахідки в м. Журавці на Прилуччівці // Антропология. — Київ: ВУАН, 1928. — №1. — С.65-72: іл. — Рез. фр. м. — Разом з Вороним А.
 27. До питання про культури "мезолітичної" доби на Україні // Антропология. — Київ: ВУАН, 1928. — №1. — С.73-94: іл. — Рез. фр. м.
 28. Пам'ятки Лоханського острова // Антропология. — Київ: ВУАН, 1928. — №1. — С.143-166: іл. — Рез. фр. м.

1929

29. Археологічна розвідка на Дніпрельстані (Кічкаський могильник) // 36. Дніпропетровського краєзнавчого історико-археологічного музею. — Дніпропетровськ, 1929. — 36.1. — С.45-60: іл.
 30. З матеріалів до вивчення передісторії Поділля // Антропология. — Київ: ВУАН, 1929. — №2. — С.152-191: іл. — Рез. фр. м.
 31. Досліди в Журавці // Антропология. — Київ: ВУАН, 1929. — №2. — С.140-151: іл. — Рез. фр. м.
 32. Старо-Орлицький скарб неолітичної доби // Антропология. — Київ: ВУАН, 1929. — №2. — С.261-268: іл. — Рез. фр. м.

1930

33. До питання про палеолітичну знахідку в с. Шаповалівці на Конотіпщині // Четвертинний період. — Київ, 1930. — Вип. 1/2. — С.37-42: іл. — Рез. фр. м.
 34. Журавка: Справоздання за розкопи р. 1929 // Антропология. — Київ: ВУАН, 1930. — №3. — С.98-122: іл. — Рез. фр. м.
 35. Мар'янівська стація: (З матеріалів експедиції понад Сеймом) // Антропология. — Київ: ВУАН, 1930. — №3. — С.179-190. — Рез. фр. м.
 36. Попівгородський вияв культури мальованої кераміки: З повідомлення про наслідки дослідного сезону р. 1929 // Антропология. — Київ: ВУАН, 1930. — №3. — С.223-259: іл. — Рез. фр. м.
 37. Доісторичне минуле Києва // Київ: Провідник. — Київ: Держвидав, 1930. — С.21-43: іл.
 38. Кантамирівські могили римської доби // Записки ВУАК. — Київ: ВУАК, 1930. — Т.1. — С.127-158: іл. — Рез. фр. м.

1931

39. Деякі підсумки та ближчі завдання палеонтологічних вивчень в межах УРСР: Палеоліт, Епіпалеоліт, Ранній неоліт // Антропология. — Київ: ВУАН, 1931. — №4. — С.145-184. — Рез. фр. м.
 40. Les travaux paléolithiques d'Ozarynci // Knięga pam. Demetrykiewicza. — Poznan, 1931.
 41. Редагування: Мізин І: Визначні серії кістяних виробів Мізинської палеолітичної стації в освітленні Ф.Вовка / Виставка "Мізинська палеолітична стація й нові палеолітичні знахідки на території УРСР": Короткий провідник. — Київ: ВУАН, 1931. — 66 с.: іл.

1932

42. Die derzeitige Sachlage betreffend paläolithologischen Studien in der Ukr. SSR // Четвертинний період. — Київ, 1932. — Вип.4. — С.79-82. — Нім. м.

1946

43. Археологічні дослідження на Україні // Радянська Україна. — м.Київ. — 1946. — 15 травня. — С.4.
 44. Археологічні дослідження на Полтавщині // Зоря Полтавщини. — м.Полтава. — 1946. — 7 липня. — С.4.

1947

45. Пушкари: (Матеріали к истории изучения палеолитических стоянок у с.Пушкари Новгород-Северского района на Черниговщине) // СА. — Москва, 1947. — Т.IX. — С.171-198: іл. — Рез. фр. м.
 46. Пушкарівський палеолітичний постій і його місце в українському палеоліті // Археология. — Київ, 1947. — Т.1. — С.7-22: іл. — Рез. фр. м.

1949

47. Мачухська експедиція Інституту археології в 1946 р. // АП УРСР. — Київ, 1949. — Т.2. — С.53-79: іл. — Рез. рос. м.
 48. Стоянки з мікролітичним інвентарем на острові Кізелевому: (Пороги) // АП УРСР. — Київ, 1949. — Т.2. — С.264-274: іл. — Рез. рос. м.
 49. З матеріалів Дністрянської експедиції 1945 р.: (Палеолітичні стоянки Сокол, Кийгород, Колачківці) // АП УРСР. — Київ, 1949. — Т.2. — С.299-314: іл. — Рез. рос. м.

1952

50. Дубно-Кременецька палеолітична експедиція: (Деякі спостереження) // АП УРСР. — Київ, 1952. — Т.4. — С.143-154: іл. — Рез. рос. м.
 51. Каменная Могила: (Предварительное сообщение о работах 1951 г.) // КСИА АН УССР. — Киев, 1952. — Вып.1. — С.21-31: ил.

1953

52. Каменная Могила // КСИА АН УССР. — Киев, 1953. — Вып.2. — С.69-71.

1954

53. Иван Федорович Левицкий: [Некролог] // КСИА АН УССР. — Киев, 1954. — Вып.3. — С.106-108: портрет.

1955

54. Вовнигские позднеолитические могильники: (К вопросу об оформлении могильников мариупольского типа) // КСИА АН УССР. — Киев, 1955. — Вып.4. — С.147-151: ил.
 55. К вопросу о наскальных изображениях Каменной Могилы // КСИА АН УССР. — Киев, 1955. — Вып.5. — С.64-70: ил.

1956

56. Перший Вовнигський пізньонеолітичний могильник // АП УРСР. — Київ, 1956. — Т.6. — С.151-161: іл.
 57. Потгорілівка: (З матеріалів Середньодонської експедиції 1949 р.) // АП УРСР. — Київ, 1956. — Т.6. — С.163-171: іл.

1957

58. Петроглифический комплекс Каменной Могилы // КСИА АН УССР. — Киев, 1957. — Вып.7. — С.20-31: ил.
59. Нариси стародавньої Історії Української РСР. — Київ: Вид-во АН УРСР, 1957. — 632 с.: іл. — У скл. кол. авт.
60. *Ред.: Шовкоглас І.Г.* Археологічні дослідження на Україні (1917-1957). — Київ: Вид-во АН УРСР, 1957. — 424 с.: іл.

1959

61. К вопросу о древнепалеолитических орудиях из кварцита // КСИИМК. — Москва, 1959 — Вып.73. — С.126-132: ил.

1961

62. Кам'яна Могила: (Корпус наскальних рисунків). — Київ: Вид-во АН УРСР, 1961. — 140 с.: іл.

1988

63. Лист до З.Форової / Публ. Ротача П.П. // ПУ. — Київ, 1988. — № 3. — С.22-23.

1991

64. 3 листа до Наркомату освіти республіки, Головополітосвіти, Наукового Комітету, ВУАН та Полтавського губпарткому з питання охорони Покровської церкви в Полтаві від 5 лютого 1923 р. / Публ. Нестулі О.О. // Репресоване краєзнавство. — Київ: Рідний край, 1991. — С.368-370. — № 12.

1992

65. Лист до Обласного виконавчого комітету Рад депутатів трудящих Полтавщини від 28 січня 1946 р. / Публ. Моквяка В.О. // АЗ ПКМ. — Полтава: вид. ПКМ, 1992. — Вип.1. — С.16.

1993

66. Михайло Якович Рудинський: Автобіографія // Михайло Якович Рудинський — археолог, музеєзнавець і пам'яткоохоронець: Бібліографічний покажчик / Укл. Супруненко О.Б., Шовкоглас І.Г. — Полтава: вид. ПКМ, 1993. — С.3-6. — Коментарі: С.20-22.

1995

67. Про заснування в Полтаві педагогічного факультету (1918 р.): On Founding Teachers' Training Department in Poltava (1918) / Публ., передмова Супруненка О.Б. — Полтава: вид. ЦОДПА, 1995. — Препринт, вип.5. — 40 с.: портрет.

ОСНОВНІ ВИДАННЯ

ПРО ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ М.Я.РУДИНСЬКОГО

69. *Аббасов А.М.* Роль Губкомиса в створенні краєведческих музеїв Полтавщини // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: М-ли ювіл. наук. конф. — Ч.1: Історія музею. Колекції. Питання експозиційної роботи. — Полтава: вид. ПКМ, 1992. — С.40-42.
70. *Андриць В.* Історико-філологічний факультет у Полтаві // Вивчення та дослідження пам'яток національно-визвольних змагань українського народу на Полтавщині (1917-1920 рр.): М-ли конф. — Полтава: вид. ПКМ, 1995. — С.106, 110.
71. Археология Украинской ССР: Библиографический указатель. 1918-1980 / Сост. Шовкоглас И.Г., Дмитренко Н.Г. — Киев: Наук. думка, 1989. — С.9, 25, 29, 37, 38, 42, 65, 102, 110, 128, 166, 219, 355, 466, 498.
72. Археология Украинской ССР. — Киев: Наук. думка, 1985. — Т.1. — С.66-70, 94, 111, 178, 181, 185-186. — Портрет: С.111
73. Археология Украины: Библиографический покажчик. 1981-1990 / Укл. Шовкоглас И.Г. — Киев: вид. НБУ ім. Вернадського В.І., 1999. — С.13, 39-40, 107, 140, 346, 402.
74. Археология Украинской РСР. — Киев: Наук. думка, 1971. — Т.1. — С.65, 73, 80, 104, 112, 137, 141, 142, 144-145, 146.
75. *Бабенко Л.Л.* Історико-краєзнавчі дослідження в діяльності Полтавського краєзнавчого товариства // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: М-ли ювіл. наук. конф. — Ч.3: Краєзнавство Полтавщини. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.7-9.
76. *Бельска В.І.* Дослідження пам'яток кам'яного віку біля с.Пушкарі на Чернігівщині // Друга Чернігівська обласна наукова конференція з історичного краєзнавства / ТД. — Чернігів-Ніжин, 1988. — Вип. II. — С.3-4.
77. *Бельєва В.І., Марісова І.В.* Первые поселения человека в Новгород-Северском Полесье // Новгороду-Северскому — 1000 лет: ТД обл. науч.-практ. конф. — Чернігів-Новгород-Северський, 1989. — С.5.
78. *Березанская С.С.* О вкладе М.Я.Рудинского в изучение эпохи бронзы // Обл. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.19-20.
79. *Білоус Г.П.* Вивчення пам'яток доби визвольних змагань українського народу 1917-1920 років в Полтавському краєзнавчому музеї // Вивчення та дослідження пам'яток національно-визвольних змагань українського народу на Полтавщині (1917-1920 рр.): М-ли конф. — Полтава: вид. ПКМ, 1995. — С.4-5.
80. *Білоус Г.П., Литвиненко Е.І.* Музейне будівництво на Полтавщині (1917-1988 рр.) // ТДП першої Полтавської наук. конф. з істор. краєзнавства. — Полтава, 1989. — С.81-83.
81. *Борисковский П.И.* Палеолит Украины: Историко-археологические очерки // МИА. — Москва, Ленинград: Изд-во АН СССР, 1953. — №40. — С.22, 179-180, 222, 238, 247, 273-274, 291, 309, 385-391.
82. *Вайнгорт Л., Супруненко О.* Про книгу та її автора // Рудинський М.Я. Архітектурне обличчя Полтави. — Вид.2-е, репр. — Полтава: Метод, 1992. — С.III-VII. — Портрет: С.1.

83. Видатний мистецтвознавець: [Передмова до публікації в Україні]. Щербаківський Вадим. Український університет у Полтаві // Київська старовина. — Київ, 1994. — № 4. — С.8-14. — Підл.: Публікація Супруненка О.Б., коментарі Короткевича В.В. та Супруненка О.Б.
84. Вилкоур І.С., Телєгін Д.Я. Археологія України. — Київ: Вища школа, 1994. — 320 с.
85. Гавриш П. А. Проблема происхождения племён раннего железного века лесостепного Днепровского Левобережья в работах М.Я.Рудинского // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.25-26.
86. Гавриленко Игор. Біла Гора // Ленінським шляхом. — м.Полтава. — 1982. — 25 лютого. — № 24 (5454). — С.4.
87. Гавриленко І.М. Дослідження мезоліту та неоліту в межиріччі Сули і Ворскли: (Довозний період) // ТДП першої Полтавської наук. конф. з істор. краєзнавства. — Полтава, 1989. — С.100-101.
88. Гавриленко І.М. Зімівниківська археологічна культура (до історії ранньомезолітичного населення Лівобережної України). — Полтава: АСМІ, 2000. — 128 с.
89. Гавриленко І.Н. Новые находки мезо-неолитической эпохи в бассейне р. Ворсклы // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.34-35.
90. Гавриленко І.Н. Новые памятники эпохи неолита на Полтавщине // ОДПАП: Третий областной науч.-практич. семинар / ТД. — Полтава: Вид-во "Полтава", 1990. — С. 65-66.
91. Гавриленко Ігор. Пам'яті видатного вченого // Зоря Полтавщини. — м.Полтава. — 1987. — 2 квітня. — № 76 (16576). — С.4.
92. Гавриленко І.Н. Памятники эпохи мезолита в междуречье Сулы и Ворсклы // ОИПАП: Второй обл. науч.-практич. семинар / ТДС. — Полтава: Изд-во "Полтава", 1989. — С.16-19.
93. Гавриленко І.Н., Гольник Л.В. Литература о памятниках мезолита и неолита Полтавщины: ошибки и неточности // ОИПАП: [Первый] областной науч.-практ. семинар / ТДС. — Полтава, 1988. — С.16-17.
94. Гавриленко І.М., Журавель Г.Г. Розвиток науки на Полтавщині (за матеріалами Полтавського краєзнавчого музею) // Регіональні перспективи. — Кременчук, 1999. — № 2-3. — С.6-10.
95. Гавриленко М.І. До історії археологічного відділу Полтавського республіканського історико-краєзнавчого музею // ПАЗ. — Полтава: Полт. літератор, 1993. — Ч.1. — С.9-16. — Підл.: Підл. до друку, примітки Супруненка О.Б.
96. Гаскевич Д.Л., Гавриленко І.М. До походження ліпиро-донецького неоліту Лісостепового Подніпров'я // Археологія. — Київ, 2000. — № 1. — С.81-93.
97. Генниг В.Ф. Очерки по истории советской археологии. — Киев: Наук. думка, 1982. — С.36,216
98. Гладкий К.В. Вклад М.Я.Рудинского в изучение памятников архитектуры Полтавы // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.12-13.
99. Гороховський Е.Л. Кантемировские курганы на Полтавщине и проблема древностей раннегуннского периода на юге Восточной Европы // ОИПАП: Первый обл. научн.-практ. семинар / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1988. — С.18-19.
100. Гороховський Е.Л. Сарматское погребение в Новых Санжарах на Полтавщине // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.56-59.

101. Граб В.І. Про реабілітацію М.Я.Рудинського // Події, пригоди, факти. — Полтава: Астрей, 1990. — № 2. — Червень. — С.5. — Без підл.
102. Граб В.І. Справа М.Я.Рудинського // Полтавський краєзнавчий: Сторінки історії та колекції. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.76-83.
103. Граб В.І. У лещатах ДПУ: Нариси про безпідставно репресованих діячів науки і культури. — Полтава: Археологія, 1999. — С.88-89.
104. Граб В.І., Супруненко О.Б. Археолог Олександр Тахтай. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.10-21.
105. Граб В.І., Супруненко А.Б. Из эпистолярного наследия Н.Е.Макаренко // Донецкий археологический сборник. — Донецк: вид. Донецк. ГУ, 1993. — Вып.3. — С.10-21.
106. Граб В.І., Супруненко О.Б. Доля М.Я.Рудинського // Археологія. — Київ, 1992. — №4. — С.89-96: портрет.
107. Гуслинов Н.В. Развитие археологических исследований на территории Вологодской области // Историография и источниковедение истории северного крестьянства СССР: Северн. археограф. сб. — Вологда, 1978. — Вып.ІV. — С.17-20.
108. Давня історія України: У двох кн. / Авт. Толочко П.П., Козак Д.Н., Крижанський С.Д. та ін. — Київ: Либідь, 1994. — Кн.1. — С.14, 24, 34; Кн.2. — С.190.
109. Давня історія України: У 3-х т. — Т.1: Первісне суспільство / Авт. Березанська С.С., Гладкий В.М., Гладких М.І. та ін. — Київ: Наук. думка, 1997. — С.13, 398,423; Т.2: Слов'яно-руська доба / Авт. Толочко П.П., Асеев Ю.С., Баран В.Д. та ін. — Київ: Наук. думка, 2000. — С.39, 44.
110. Даниленко В.М. Кам'яна Могила. — Київ: Наук. думка, 1986. — С.3, 8-9.
111. Даниленко В.Н. М.Я.Рудинский: [Некролог] // СА. — Москва, 1959. — № 4. — С.329: портрет.
112. Документи з історії Центрального пролетарського музею Полтавщини: 36 документів / Упорядник Супруненко О.Б. — Полтава: вид. ПКМ, 1993. — С.91-105.
113. Журавель Г.Г. Музейне будівництво на Полтавщині в 20-ті роки внішнього століття та роль в ньому громадських організацій // Музеї. Медальони. Колекції. — Київ-Полтава: Археологія, 2000. — С.33-36.
114. Інститут археології Національної Академії наук України: Буклет / Толочко П.П., Корній-Піотровський О.Г. та ін. — Київ: вид. ІА НАНУ, 1999. — С.2, 6.
115. Історія міст і сіл Української РСР. Полтавська область. — Київ: УРЕ, 1967. — С.36.
116. Кальной Д.П. Полтава и М.Я.Рудинский // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.3-4.
117. Карпышев В. Научная экспедиция в м.Яреськи // Весті (Известия) Полт. Губ. Виконк. Рад роб., селянськ. та червоноарм. деп. і Полт. Губ. Кому КП(б)У. — 1922. — № 4 (463). — 5 січня. — С.2. — М-ли підготовлені М.Я.Рудинським.
118. Ковалева І.Ф. Днепровско-донецкая археологическая экспедиция Наркомпро-са УССР 1927-1932 гг.: Автореф. дис. ... канд. ист. наук. — Днепропетровск, 1971. — С.5,8,11.
119. Ковалева І.Ф. Обзор архивных источников по истории создания и деятельности Днепровско-донецкой археологической экспедиции (1927-1932) // Вопросы историографии и источниковедения всеобщей истории. — Днепропетровск, 1970. — С.121-136.
120. Ковалева І.Ф. Учасник М.Я.Рудинського в організації та роботах Днепровско-донецкой 1927-1932 гг. експедиції // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.17-18.

121. Коваленко В.П., Воляник В.К. Памятники археологии Черниговщины // М-лы к Своду памятников истории и культуры народов СССР по Украинской ССР. Черниговская область. — Киев, 1986. — Вып. 4. — С. 13-15, 18.
122. Ковпаненко Г.Т. Курганы поблизу с. Мачухи на Полтавщині: (За матеріалами М.Я.Рудинського) // Археологія. — Київ: Наук. думка, 1970. — Т. XXIV. — С. 146-170; іл.
123. Козюра І. Репресоване краєзнавство Полтавщини. — Лубни, 1997. — С. 4-7.
124. Козюра І.В. Розвиток історичного краєзнавства на Лубенщині в 20-30 рр. ХХ ст. — Лубни, 1997. — С. 22.
125. Коляда Ю., Супруненко О. Дослідник найдавнішого минулого // Соц. культура. — Київ, 1987. — № 9. — С. 10.
126. Конгин Е. Кто спас кочубеевские сокровища? // Вокруг света. — Москва, 1985. — № 10. — С. 20-22; ил.
127. Коротенко В.В. Невідомі документи з історії Полтавського краєзнавчого музею у Державному архіві Полтавської області // Полтавський краєзнавчий: Сторінки історії та колекції. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С. 71-75.
128. Ког С.И. Первый на Украине: (К образованию ВУКОПИС) // Историческое краеведение в СССР: Вопросы теории и практики. — Киев, 1991. — С. 269-271.
129. Кулатова И.Н. [Без назв.] // Сов. музей. — Москва, 1987. — № 5. — С. 69. — Про конференцію, присвячену 100-річчю з дня народж. М.Я.Рудинського.
130. Кулатова И.Н., Луговая Л.Н., Супруненко А.Б. Курганы скифского времени междуречья Ворсклы и Пела. — Москва-Полтава: изд. ПКМ, 1993. — 108 с.
131. Кулатова И.Н., Супруненко А.Б. М.Я.Рудинский и Полтавский краеведческий музей // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С. 10-12.
132. Куринний Петро. Історія археологічного знання про Україну. — Мюнхен: вид. УВУ у Мюнхені, 1970. — Скрипт, ч. 37. — 2, 138 с.
133. Куринний Петро. Історія археологічного знання про Україну / Передмова Супруненка О.Б. — Вид. 2-е, репр. — Полтава: вид. ЦОДПА та УВУ у Мюнхені, 1994. — Препринт, ч. 1. — VI, 140 с.
134. Куринний П. Нариси з історії української археології // Університетські виклади. — Аугсбург: вид. УВУ, 1946. — 127 с.
135. Лебедев Г.С. История отечественной археологии. 1700-1917 гг. — СПб.: Изд-во СПбГУ, 1992. — С. 421-430.
136. Макаренко Д.С. Микола Омелянович Макаренко. — Київ: Наук. думка, 1992. — С. 34, 42, 55, 56, 147.
137. Махно Е.В. "Михайло Рудинський — археолог" // Обл. научн.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С. 6-8.
138. Махно Е.В. О некоторых фактах из истории исследования прошлого Полтавщины // ОИПАП: Первый обл. научн.-практ. семинар / ТДС. — Полтава, 1988. — С. 6-8.
139. Мезенцева Галина. Дослідники археології України: Енцикл. словник-довідник. — Чернівці: Сіверянська думка, 1997. — С. 24-25.
140. Миллер М.А. Археология в СССР. — Мюнхен, 1954. — 296 с.
141. Михайлов Б.Д. Каменная Могила: Путеводитель. — 2-е изд., доп. — Днепропетровск: Промінь, 1979. — С. 8, 16, 18, 20-22. — Рос., нім., англ. м.
142. Михайлов Б.Д. Каменная Могила: Путеводитель. — 3-е изд., доп. — Днепропетровск: Промінь, 1986. — С. 5, 12, 15, 18, 30, 33. — Рос., нім., англ. м.

143. Михайлов Б.Д. Петроглифы Каменной Могилы на Украине: (Семантика, хронология, интерпретация). — Запорожье: ИПК "Запорожье", 1994. — С. 5, 23, 26-28, 31-32, 35, 36-48, 144, 146, 160, 183.
144. Михайло Якович Рудинський (1887-1958) — археолог, музеєзнавець і пам'яткоохоронець: Бібліографічний покажчик / Укл. Супруненко О.Б., Шовкопляс І.Г. — Полтава: вид. ПКМ, 1993. — 24 с.
145. Міхеев В.К., Шрамко Б.А. Археологія залізного віку Східної Європи. — Харків: Каравела, 2000. — 224 с.
146. Мокляк В.О. Археологічні пам'ятки // Полтавська область: Природа. Населення. Господарство: Географічний та історико-економічний нарис. — 2-е вид., доп. і переробл. — Полтава: Полт. літератор, 1998. — С. 291-293.
147. Мокляк В.О. Втрати Полтавського краєзнавчого музею в роки Великої Вітчизняної війни // Слов'янська культура: здобутки і втрати. М-ли Міжнародної наук.-практ. конф. (14-16 травня 1996 р.). — Полтава: вид. ПДП, 1996. — Т. 1.- С. 110-113.
148. Мокляк В.О. З історії створення та діяльності Полтавського старкхального давньохосвища // Полтавські старкхальні відомості. — Полтава, 1997. — Ч. 4. — С. 30-44.
149. Мокляк В.О. Проспект оглядової екскурсії по експозиції Полтавського краєзнавчого музею. — Полтава: вид. ПКМ, 1998. — 17 с.
150. Монгайт А.Л. Археология в СССР. — Москва: Изд-во АН СССР, 1955. — С. 71, 72, 314, 401.
151. Несвіцький О.О. Полтава у дні революції та в період смуту. 1917-1922: Щоденник / Підг. тексту, упорядк. та ком. Коротенка В.В., Пустовіта Т.П., Яненко З.П. — Полтава: вид. ДАПО, 1995. — С. 201, 275.
152. Нестуля О.О. Біля витоків державної системи охорони пам'яток культури в Україні. — Київ-Полтава: вид. ПКМ, 1994. — 239 с.
153. Нестуля О.О. Доля церковної старовини України: У 2-х ч. — Київ-Полтава: вид. ІУ НАНУ, 1995. — Ч. 1. — 279 с.; Ч. 2. — 216 с.
154. Нестуля О.О. Невтомний дослідник пам'яток України (М.Я.Рудинський) // Репресоване краєзнавство. — Київ: Рідний край, 1991. — С. 275-278.
155. Нестуля О.О. Охорона пам'яток історії та культури. 1921-1926 рр. // Охорона, використання та пропаганда пам'яток історії та культури в Українській РСР. — Київ, 1989. — Частина друга. — 171 с.
156. Нестуля О.О. Охорона пам'яток культури Полтавщини в 1917-1918 рр. // Вивчення та дослідження пам'яток національно-визвольних змагань українського народу на Полтавщині (1917-1920 рр.): М-ли конф. — Полтава: вид. ПКМ, 1995. — С. 158-173.
157. Нестуля О.О. Перші кроки в діяльності пам'яткоохоронних органів. 1917-1920 рр. // Охорона, використання та пропаганда пам'яток історії та культури в Українській РСР. — Київ, 1989. — Частина перша. — С. 51, 55-56, 114, 125.
158. Нестуля О.О. Роль музеїв в охороні пам'яток історії та культури Радянської України в період з 1919 року до початку 30-х років // Завдання краєзнавства у дослідженні і популяризації пам'яток історії та культури. — Київ, 1991. — С. 70-82.
159. Нестуля О.О. Центральний пролетарський музей Полтавщини і охорона пам'яток краю в першій половині 20-х років // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: М-ли ювіл. Наук. конф. — Ч. 1. — Полтава, 1992. — С. 42-46.
160. Нестуля О.О. Церковна старовина України (1917-1941 рр.): Автореф. дис. ... докт. іст. наук. — Київ: Археологія, 1996. — 33 с.

161. **Нестуля О.О.** Широ закоханий в історію (М.Я.Рудинський) // Реабілітовані історією. — Київ-Полтава: Рідний край, 1992. — С.80-88.
162. **Нестуля С.** Археологічний Комітет Всеукраїнської Академії наук: етапи становлення. — Полтава: Археологія, 1997. — 88 с.
163. **Нестуля С.І.** Всеукраїнський Археологічний комітет: сторінки історії // АЛЛУ. — Полтава, 1998. — № 1-2. — С.104-106.
164. **Нестуля С.** Становлення Всеукраїнського Археологічного комітету ВУАН (середина 1920-х років). — Полтава: Археологія, 1997 [1998]. — 102 с.
165. **Никитинский И.Ф.** М.Я.Рудинский на Вологодском Севере // Обл. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.21-22.
166. **Николаев В.Ф.** Из истории Полтавского краеведческого музея: Воспоминания / Под ред. Супруненко А.Б. — Полтава: изд. ПКМ, 1991. — С.9-27.
167. Областная науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского (26-28 марта 1987 г.) / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — 63 с. — Полтава: вид. ЦОДПА, 1994. — Препринт, вип. 2. — С.7-10.
168. **Пастиряк Я.** Археологія України. — Торонто, 1961. — 788 с.
169. Полтава: Історичний нарис / Наук. ред. Супруненко О.Б., Якименко М.А., Лобурець В.Є. та ін. — Полтава: Полт. літератор, 1999. — С.138, 150, 246, 278.
170. Полтавська область. Природа, населення, господарство: Географічний та історико-економічний нарис. — Вид. 2-е, доп. і переробл. / За ред. Маца К.О. — Полтава: Полт. літератор, 1998. — 336 с.
171. Полтавський краєзнавчий музей: [Буклет] / Білоус Г.П., Супрун Т.Ю., Супруненко О.Б. — Полтава: Кривниця, 1993. — 20 с.
172. Полтавський краєзнавчий музей: Путівник / Кол. авт. — Вид.2-е, доп. та випр. — Харків: Прапор, 1989. — С.3-6, 23-36.
173. Полтавський художній музей. 1919-1994: Бібліографічний покажчик / Передм. й упорядк. мистецтвознавця Ханка Віталія. — Полтава: Полт. літератор, 1994. — С.8-19, 138-139.
174. Полтавщина: Енциклопедичний довідник. — Київ: Укр. енциклопедія, 1992. — С.638, 639, 780.
175. Полтавщина: Сторінки історії: Буклет / Авт. Мокляк В., Супрун Т., Супруненко О. — Полтава: Археологія, 1999. — 8 с.
176. **Прихви А.Д.** История советской археологии (1917 — середина 30-х гг.). — Воронеж: Изд-во ВГУ, 1986. — С.33, 87, 88, 153, 157, 158, 159, 160, 179, 239, 258, 260.
177. 50 лет Институту археологии АН УССР / Артеменко И.И. и др. — Киев: Наук. думка, 1984. — С.14, 16, 30, 32, 109, 113-114.
178. Радянська література з археології України. 1967-1975 рр. / Укл. Шовкопляс І.Г., Дмитренко Н.Г. — Київ: Наук. думка, 1978. — С.511.
179. Розвиток радянської археології на Україні (1917-1966): Бібліографія / Укл. Шовкопляс І.Г. — Київ: Наук. думка, 1969. — С.ХVI-ХVII, ХХI, ХХIХ, 7, 28, 58, 89, 96, 101, 114, 127, 151, 238, 299, 322.
180. **Ротач П.П.** Археолог, освітній світлом поезії (до 40-річчя від дня смерті М.Я.Рудинського) // АЛЛУ. — Полтава, 1998. — № 1-2. — С.112-114.
181. **Ротач Петро.** Біля гнізда соловейка: Літературно-краєзнавчі студії. — Полтава: Полт. літератор, 1993. — С.147-154.
182. **Ротач Петро.** І слово, і доля, і пам'ять: Статті, дослідження, спогади. — Полтава: Верстка, 2000. — С.64-72.

183. **Ротач П.** Євгенія Рудинська // Український календар. 1985. — Варшава: вид. Укр. сусп.-культ. т-ва, 1985. — С.91-93.
184. **Ротач П.П.** Літературна Полтавщина: М-ли до українського бібліографічного словника // Архіви України. — Київ, 1967. — №3.
185. **Ротач П.П.** Полтавські видання революційного часу — пам'ятки духовної культури // Вивчення та дослідження пам'яток національно-визвольних змагань українського народу на Полтавщині (1917-1920 рр.): М-ли конф. — Полтава: вид. ПКМ, 1995. — С.93-98.
186. **Ротач П.** "Усе, що взяв у дорогу" // ПУ. — Київ, 1988. — №3. — С.21-22: іл.
187. **Ревежук В.** Полтавщина в українській революції 1917-1919 рр. // Вивчення та дослідження пам'яток національно-визвольних змагань українського народу на Полтавщині (1917-1920 рр.): М-ли конф. — Полтава: вид. ПКМ, 1995. — С.18, 20.
188. **Рудинские Е.Я. и М.Я. Археолог М.Я.Рудинский** // Краеведческие записки. — Ахтырка: изд. Ахтыр. краевед. музея, 1962. — Вып.3. — С.82-89.
Передрук: АЗ ПКМ. — Полтава, 1992. — Вып.1. — С.9-14.
189. Рудинський Михайло (1887-1958) // Енциклопедія українознавства: Словникова частина. — Перевид в Україні. — Львів: вид. НТШ, 1998. — Т.7. — Пришівщина — сит. — С.2629-2630: портр.
190. Рудинський Михайло Якович // Енциклопедія Сумщини: (М-ли). — Вип.ІІІ: Діячі науки / За ред. Звагельського В.Б. — Суми: вид. Сум.ДУ, 1999. — С.72-75. — Авт. Звагельський В.Б., Супруненко О.Б.
191. Рудинський Михайло Якович // УРЕС. — Вид.2-е. — Київ: УРЕ, 1987. — Т.3. — С.137. — Авт. Шовкопляс І.Г.
192. Рудинський Михайло Якович // УРЕ. — Вид.2-е. — Київ: УРЕ, 1983. — Т.9. — С.506. — Авт. Шовкопляс І.Г.
193. Рудинський Михайло Якович // УРЕ. — Вид.1-е. — Київ: УРЕ, 1963. — Т.12. — С.422. — Авт. Шовкопляс І.Г.
194. **Самойленко О.П., Горошчок В.Я.** Праця Михайла Рудинського "Архітектурне обличчя Полтави" як джерело вивчення історії культових споруд міста // Релігійна традиція в духовному відродженні України: М-ли Всеукр. конф. — Полтава, 1992. — С.111-112.
195. **Сапожников И.В.** М.Я.Рудинский и проблемы выделения историко-культурных регионов в позднем палеолите Украины // ОИПАП: Второй обл. науч.-практ. семинар / ТДС. — Полтава, 1989. — С.12-13.
196. **Семёнов-Зусер С.А.** Скифская проблема в отечественной науке. 1692-1947. — Харьков: Изд-во ХГУ, 1947. — С.153.
197. **Скрипник Г.А.** Етнографічні музеї України: Становлення і розвиток. — Київ: Наук. думка, 1989. — С.149.
198. Словник-довідник з археології / Ред., укл. та кер. авт. кол. Гаврилюк Н.А. — Київ: Наук. думка, 1996. — С.46, 77, 99, 155, 199, 206, 224, 285, 398-399, 404.
199. **Соловей Дмитро.** Розгром Полтави: Спогади з часів визвольних змагань українського народу. 1914-1921. — Вид. 2-е, доп. — Полтава: Кривниця, 1994. — С.92, 95, 115-118, 127, 129, 135, 163, 183.
200. 100 років Полтавському краєзнавчому музею: Наук. чит., ТД, каталог ювіл. виставок. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.26-27, 29. — Портрет: С.27.
201. **Супруненко А.Б.** А.К.Тахтай — співробітник Полтавського музею // Історія і культура Херсонеса та Західного Крима в античну і середньовікову епохи: ТДК молодих учених. — Севастополь: издание ХИАЗ, 1987. — С.2-3.

202. Супруненко А.Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея в первые годы советской власти // Обл. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.14-16.
203. Супруненко О.Б. Археологічні пам'ятки пониззя р.Коломак // АЗ ПКМ. — Полтава: вид. ПКМ, 1992. — Вип.1. — С.40-55.
204. Супруненко А.Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея (к 100-летию со дня основания) // АИП. — Полтава: изд. ПКМ, 1990. — С.16-39.
205. Супруненко А.Б. Археологические памятники Карловского района Полтавской области: Каталог. — Полтава: изд. УТОПИК, 1990. — С.3-4, 16-20.
206. Супруненко А.Б. Археологические памятники территории г.Полтава и окрестностей: Каталог. — Полтава: издание ПКМ, УТОПИК, 1988. — 24 с.
207. Супруненко О.Б. Археологічне краєзнавство Полтавщини початку ХХ ст. // Шоста Всеукраїнська конф. з історич. краєзнавства: (м. Луцьк, вересень-жовтень 1993 р.). — Луцьк: вид. Волин.ДУ, 1993. — С.193-194.
208. Супруненко О.Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К.М.Скаржинської). — Київ-Полтава: Археологія, 2000. — 398, II с.
209. Супруненко О.Б. Біля витоків української вищої школи // Щербаківський Вадим. Український університет у Полтаві: Спогади. — Полтава: вид. ЦОДПА, 1994. — Препринт, вип. 2. — С.4-5.
210. Супруненко О.Б. Від редактора // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: М-ли ювіл. наук. конф. — Ч.1: Археологія Полтавщини. — Полтава: видання ПКМ, 1991. — С.3-4. — Без підп.
211. Супруненко О.Б. Видавничі діяльність музею за 100 років // Видання Полтавського краєзнавчого музею за 100 років: Бібліографічний покажчик. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.4. — Праці М.Я.Рудинського, видані музеєм: С.17-19.
212. Супруненко О.Б. Видавці та автори полтавської серії "Наші художники" 1919 р. // Добромисл. — Полтава, 1997. — № 1-2 (12-13). — "Книга в журналі". — Додаток: Горленко В. Дмитро Левичський / Пер. Савицької М. — Репр. відтворення. — С.175-188.
213. Супруненко О.Б. Доля колекції музею К.М.Скаржинської // Музей. Меценати. Колекції. — Київ-Полтава: Археологія, 2000. — С.9-18.
214. Супруненко О. Дослідник найдавнішого минулого Полтавщини: (до 100-річчя з дня народж. М.Я.Рудинського) // Комсомалець Полтавщини. — м.Полтава. — 1987. — 26 березня. — С.4.
215. Супруненко А.Б. Конференція, посвящена 100-летию со дня рождения М.Я.Рудинского (Полтава, 1987) // СА. — Москва, 1989. — № 3. — С.284-285.
216. Супруненко А.Б. Курганы Нижнего Поворосья. — Москва-Полтава: изд. ЦОДПА, 1994. — 104 с. — Портр.: С.4.
217. Супруненко О.Б. Михайло Рудинський: Сторінки біографії // Рудинський Михайло. Про заснування в Полтаві педагогічного факультету (1918 р.): On Founding Teachers' Training Department in Poltava (1918). — Полтава: вид. ЦОДПА, 1995. — Препринт, вип.5. — С.4-12.
218. Супруненко А.Б. М.М.Семенчик — фундатор Роменського музею, археолог // ТДС першої Сумської обл. наукової історико-краєведчої конф. (5-6 квітня 1990 г.). — Суми: изд. Сум. ГПИ, 1990. — С.137-139.
219. Супруненко А.Б. М.Я.Рудинский — організатор охорони і дослідження пам'яток історії і культури на Полтавщині // Перва Всесоюзная научн. конф. по историческому краеведению / ТДС. — Киев, 1987. — С.286-287.

220. Супруненко О.Б. На землі Полтавській: Пам'ятки археології Полтави та околиць. — Полтава: Археологія, 1998. — 157 с.
221. Супруненко Олександр. Пам'ятки археології в межах Полтави // Добромисл. — Полтава, 1993. — № 2 (3). — С. 88-94.
222. Супруненко О.Б. Полтавський краєзнавчий музей як науковий осередок // 100 років Полтавському краєзнавчому музею: Наук. чит., ТД, каталог ювіл. виставок. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.7-9.
223. Супруненко О.Б., Звагельський В.Б. Археолог Михайло Рудинський: До 110-річчя від дня народження // Сумський календар '97. — Суми: Собор, 1996. — С.121-122.
224. Таранушенко С. Рудинський як мистецтвознавець // ПУ. — Київ, 1988. — № 3. — С.20-21.
225. Титова Е.Н. М.Я.Рудинский — исследователь наскальных изображений с Каменной Могилой // Обл. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.23-25.
226. Тощев Г.Н. История изучения археологических памятников в Запорожской области: Метод. рекомендации. — Запорожье: изд. ЗГУ, 1986. — С.8.
227. Українські культурні цінності в Росії: Археологічні колекції України / Толочко П.П., Бельєва С.О., Яневич О.О. та ін. — Київ: вид. ІА НАНУ, 1997. — Вип.2. — С.183.
228. Чиркова М.Ю. З історії охорони пам'яток археології на Полтавщині в 20-х роках ХХ ст. // АЛТУ. — Полтава, 1998. — № 1-2. — С.121-124.
229. Чижов М.О., Кравченко Н.М., Черников І.Т. Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій. — Київ: Либідь, 1992. — 376 с.
230. Франко О.Е. Фонд М.Я.Рудинського в Научном архиве ИА АН УССР // Обл. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.26-28.
231. Ханко Віталій. Видавничі справа на Полтавщині в 1917-1921 роках // Добромисл. — Полтава, 1993. — № 3-4. — С.127-131.
232. Ханко Віталій. Культурне і мистецьке життя Полтавщини доби Української Народної Республіки // Полтавська Петлоріана: М-ли других Петлорівських читань. — Вип.1. — Полтава: Полт. літератор, 1993. — С.71-73.
233. Шарафутдінова І.Н. М.Я.Рудинский — археолог і педагог // Обл. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.8-10.
234. 60 років Інституту археології НАН України / Баран В.Д., Бельєва С.О., Блажевич Н.В. та ін. — Київ: Київ. Академія Євробізнесу, 1994. — С.10, 23, 104, 106, 109.
235. Шовкопляс Г.М. Колекції матеріалів з археологічних досліджень М.Я.Рудинського в Державному історичному музеї УРСР // Актуальні проблеми фондової роботи музеїв. — Київ, 1983. — С.32-38.
236. Шовкопляс І.Г. Основи археології. — Київ: Вища школа, 1972. — 221 с.
237. Шовкопляс І.Г. Михайл Яковлевич Рудинський // Обл. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. М.Я.Рудинского / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1987. — С.4-6.
238. Шовкопляс І.Г. М.Я.Рудинский: (1887-1958) // КСИА АН УССР. — Киев, 1959. — Вып.8. — С.175-177: портрет. — Список праць: С.177-178.
239. Щербаківський Вадим. Український університет у Полтаві: Спогади. — Полтава: вид. ЦОДПА, 1994. — Препринт, вип. 2. — С.7-10.
240. Етнокультурна карта території Української ССР в I тис. н.е. / Баран В.Д., Максимов В.Е., Сміленко А.Т. і др. — Киев: Наук. думка, 1985. — С.42.

Додаток

РУДИНСЬКИЙ МИХАЙЛО ЯКОВИЧ Автобіографія¹

Рудинський Михайло Якович, син земського лікаря, народився в м. Охтирка Харківської губернії (теп. Сумська обл.) в 1887 р., 2 жовтня.

Закінчив Охтирську класичну гімназію (1905). Поступив до Історико-філологічного Інституту в Петербурзі, звідки перейшов на історико-філологічний факультет Харківського університету, який закінчив в 1910 р. з дипломом першого ступеню і званням кандидата історико-філологічних наук² (кандидатська робота "Дюнні стоянки неолітичної доби в басейні Дніпра" була зумовлена його археологічними дослідженнями понад р. Ворскла в Охтирському повіті і відкриттям в 1908-1909 рр. ряду неолітичних стоянок, повідомлення про які зроблено на Історико-філологічному товаристві при Харківському університеті в березні 1910 р.).

Протягом 1910-1917 рр., під час викладання в середніх школах, свою науково-дослідну діяльність пов'язував зі школою, з учнями. З особливою ефективною [це здійснювалося] в Петербурзі, де в організованому ним гуртку — "Кружке изучения Лесного"³ до самостійної роботи прийшло кілька талановитих юнаків, згодом солідних вчених (Б. Земляков, Г. Сосновський). За цей період проведені дослідження в околицях Путівля (р. Сейм), Переяслава (узбережжя р. Дніпро навпроти Трахтемирова), с. Іванове Радомиського пов. Київської губернії (р. Тетерев), м. Охтирки (р. Охтирка), м. Сум (р. Поел) і відкрита Тархівська стоянка на узбережжі Сестрорєцької затоки (розливу) під Петербургом⁴. У 1916 р. брав участь у розкопках палеолітичної стоянки в Мізині та розвідках околиць с. Пирогівка на Чернігівщині.

Після революції переїхав на Україну (до Полтави), де взяв участь у конкурсі на заміщення посади завідуючого Педагогічним бюро Полтавського губерньського земства [його Управи], був закликаний на цю роботу (липень 1917 р.). Під час роботи тут редагував журнал "Нова школа", де вмістив ряд організаційних статей: "В справі заснування в Полтаві історико-філологічного факультету", "Гуртки вивчення рідного краю в школі" та ін.⁵

Після ліквідації земських установ був притягнутий до видавничої роботи Полтавського Губерньського Наробізму [Наросвіти] і Полтавської Спілки Споживчих товариств, далі — до організації в Полтаві Музею Мистецтв, який і був відкритий ним 01 травня 1919 р.⁶ З організацією Центрального музею Полтавщини (осінь 1920 р.) увійшов до складу його співробітників, де спочатку був зав. археологічним відділом⁷, а згодом і директором (осінь 1920 — осінь 1924 рр.).

На час роботи в музеї привласнив поширення дослідів у сфері історії мистецтва та археології. Одні з організаторів Наукового Товариства дослідження й охорони пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині, був обраний ученим секретарем Товариства (листопад 1918 — вересень 1924 рр.)⁸, в якому зробив ряд доповідей про наслідки своїх досліджень:

- Архітектурне обличчя Полтави;
- Дюнні стоянки неолітичної доби в басейні р. Ворскла;
- Наслідки археологічних досліджень Ярьєвської експедиції;
- Чумак Сидір Шепітько;
- Експерсія по Дніпру й Ворсклу в межах Кременчучини та Кобеляччини;
- Розкопки в Мачухах;
- Подорож по р. Коломак і розкопки в Кантамирівці; та ін.⁹

За його ініціативою була проведена комплексна експедиція влітку 1921 р. в с. Ярьєвкі Миргородського р-ну, для всебічного вивчення археології, історії та етнографії округи. Вона складалася з 12 наукових співробітників.

Археологічні дослідження околиць Полтави розпочато ним в 1921 р. (стоянка епіпалеолітичного віку на Білій Горі під Полтавою¹⁰, неолітична стоянка в Брусії на ін.). До участі в дальших своїх дослідках на Полтавщині притягував студентську молодь історико-філологічного факультету (Мачухи, Кантемирівка)¹¹. Восени 1924 р. переїхав до Києва¹² для праці в АН УРСР та музеях Києва (Історичний музей ім. Т. Шевченка, де був зав. відділом історії первісного суспільства; Лаврський музей, відділ шиття і тканин). У листопаді 1924 р. обраний Дійсним членом Всеукраїнського Археологічного Комітету, а на початку 1925 р. увійшов до складу його Президії як учений секретар ВУАКУ, яким був по 1928 р. Водночас був науковим співробітником Кабінету Антропології ВУАН, де завідував секцією історії первісного суспільства. В кінці 1926 р. обраний Дійсним членом кафедри антропології й географії Української Академії Наук (м. Харків).

Далі відійшов від праці в музеях та ВУАКУ, шляхом присвятивши себе роботі в Кабінеті Антропології, поширюючи її на всю територію України, притягаючи до неї периферійних робітників, значно розширив можливості археологічних досліджень. За 10 років праці йому вдалося зібрати в Кабінеті Антропології численні колекції пам'яток історії первісного суспільства на території України, провести дослідження в ряді областей. Крім особистих виїздів на розкопки і розвідки (Поділля, Дніпропетровщина, Київщина, Чернігівщина, Полтавщина, Харківщина — до 30 виїздів), керував рядом експедицій Наркомосвіти та Академії Наук, головним чином по дослідженню палеолітичних стоянок на Полтавщині і Чернігівщині.

Найбільші результати мав в галузі вивчення пам'яток палеоліту, епіпалеоліту і ранньонеолітичного часу: ствердження своєрідності пост-ориньякських проявів на Україні, продиктованих півднем; відкриття західно-подільської палеолітичної провінції, яке стимулювало вивчення палеоліту в Західній Україні; відкриття Пушкарівського палеолітичного місезнаходження; постановка питання про можливість відкриття "докреміньного" горизонту в історії використання каменю первісного людиною та ряд ін. проблем.

В 1931-1933 рр. виславав історію первісного суспільства і працював з аспірантами в Українському Інституті Матеріальної культури (м. Харків) та ПМК ВУАН (м. Київ).

Наслідки проведених дослідів опубліковані у виданнях Полтавського, Дніпропетровського, Київських музеїв, у працях ВУАКУ, Записках ВУАН. Редактор двох випусків КЗ ВУАКУ та 4 томів "Антропології" (1928-1931).

У зв'язку зі зміною керівництва в Наркомосвіті УРСР в 1933 р. робота НКО та підвідомчої йому ВУАН була переглянута і реорганізована. Після перевірки штатного складу ПМК АН УРСР був залишений у складі керівного персоналу реорганізованого інституту (січень 1934 р.). В середині травня 1934 р. Київським обласним ДПУ був виставлений [підкреслено автором] із Києва в Св. Край [так у рукописі, — О.С.] на три роки.

Відбувши строк вислони (м.Красноборськ, тепер Архангельської обл., в околицях якого ним було зроблене цікаве для археології Півночі відкриття ранньонеолітичної стоянки на р.Лябле), переїхав до Вологди (січень 1938 р.), де працював в Облспоживспільці, а в кінці 1940 р., за клопотанням обласного музею, перейшов на роботу у Вологодський краєзнавчий музей. Тут провів три дослідних експедиції, що дали значні матеріали для вивчення неолітичної доби в басейнах рр.Сухони та Юга.

У 1944 р. запрошений до праці в ІА АН УРСР і восени 1944 р. переїхав до Києва. Зараз працює як ст. науковий співробітник і Вчений секретар інституту. Починаючи з 1945 р. веде дослідження в полі: на Поділлі, Дніпропетровщині та Полтавщині. Підготував до друку ряд наукових робіт, працює над посібником "Техніка обробки каменю за кам'яної доби" і опрацьовує матеріали своїх дослідів".

25.XI.47.

У квітні 1948 р. представив на здобуття наукового ступеню кандидата історичних наук роботу "Дослідження і матеріали по археології УРСР", за яку йому присвоєна докторська ступінь. Зараз працює ст. науковим співробітником відділу археології первісно-то суспільства Інституту археології.

07.02.51.

М.Я.Рудинський

Перша брошура М.Я.Рудинського, перевидана в Полтаві 1992 р.

Примітки

1. "Автобіографія" публікується рукописами. Науковий архів ІА НАН України. — Ф.10 — Стр. 69. — 25.11.1947 р. — 8 арк.; 07.02.1951 р. — 4 арк. — Мова оригіналу збережена.

2. Обробка матеріалів, зібраних у Поворсклі, проводилася в березні 1910 р. в Музеї старожитностей і витончених мистецтв Харківського університету. В стінах університету М.Я.Рудинський спілкувався з відомими харківськими археологами — Д.Багалієм, П.Трифільєвим, О.Покровським, а особливо — з О.Федоровським, знайомство з яким переросло у дружбу і багаторічне співробітництво. Колекції розвідок потрапили до Полтавського краєзнавчого музею та Національного музею історії України. Кандидатську дисертацію М.Я.Рудинському довелося захищати вдруге — у 1949 р.

3. Частина роботи надрукована в Полтаві і Києві. Див.: №№ 6 та 17 Реєстру праць М.Я.Рудинського.

4. "Кружок изученія Лесного" працював під керівництвом М.Рудинського у Петроградському Комерційному училищі в 1915-1917 рр.

5. Цей період досліджень відзначений знайомствами із М.Біляшівським, В.Данилевичем, В.Ляскоронським, К.Мельник-Антонович (Київ) та О.Співним, М.Макаренком, І.Ф.Вовком і його учнями (Петроград).

6. На час публікації ще чотири статті М.Рудинського в газеті "Рідне слово" (Полтава) виявити не вдалося.

7. Про історію створення Музею Мистецтв (Картинної галереї) — сучасного Полтавського художнього музею — існують спогади сестри і сподвижниці М.Рудинського Євгенії Рудинської (Савицької). Див.: *Рудинська Є.Я.* Уваги до історії створення Полтавського художнього музею // Документи з історії Центрального пролетарського музею Полтавщини: 36. документів / Упорядник: Супруненко О.Б. — Полтава: вид. ПКМ, 1993. — С.48-61.

8. Фактично М.Рудинський виконував обов'язки заступника директора музею, а з грудня 1920 р. — тимчасово і директора.

9. Очолював Центральний пролетарський музей Полтавщини вчений у 1922-1924 рр.

10. Детальніше про це див.: *[Рудинська Є.Я., Рудинський М.Я., Щепотьса В.О.]* Засідання Українського Наукового Товариства досліджування й охорони пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині // ЗУНТ. — Полтава: вид. ПКМ, 1919. — Вип. I. — С.ХІ-ХVІ. — Без підп.

11. *[Щепотьса В.О.]* Про життя та діяльність Полтавського наукового при ВУАН Товариства за минулі роки (1919-1927) // Записки Полтавського Наукового при Воєнраїської Академії Наук Товариства. — Полтава, 1928 — Вип. II. — С.VII-X. — Повідомляється про такі доповіді М.Я.Рудинського:

— ВУКОМИСУ і Харківські музеї (26.05.1921);

— Неолітичні стації на Білій Горі під Полтавою (17.07.1921);

— Яреськи та їх околиці, в історично-археологічному відношенні (18.12.1921);

— Сидір Шепітько, чумаки (22.01.1922);

— Результати екскурсій в Кременчуцький та Кобеляцький повіти (17.12.1922);

— Про збирання матеріалів про Шевченка на Полтавщині (16.03.1924);

— Результати розкопів могили в ур.Таранів Яр біля с.Мачух влітку 1923 р. (13.04.1924);

— Подання за екскурсію по р.Коломаку. Нові придбання археологічного відділу (08.06.1924).

За опублікованими протоколами засідань Товариства у першому випуску "Записок" (ЗУНТ. — Полтава, 1919. — Вип. I. — С.ХІ-ХVІ) зазначені такі доповіді:

— Архітектурне обличчя м.Полтави (15.12.1918);

— Стації неолітичної доби по берегах Ворскли на Охтирщині (23.01.1919);

— Найцінніші речі з Художнього відділу Музею Полтавщини (01.06.1919).

12. Стоянка на Білій Горі сучасними дослідниками вважається пізньомезолітичною і пізньонеолітичною. Див.: *Непріна В.И., Зайсник Л.Л., Кротова А.А.* Памятники каменного века Левобережной Украины. — Киев: Наук. думка, 1986. — С.186-187; *Гаскевич Д.Л., Гавриленко І.М.* До походження дніпро-донецького неоліту Лісостепового Поділля // Археологія. — Київ, 2000. — № 1. — С.82, 89. *Бібліографія: Супруненко О.Б.* Археологические памятники территории г.Полтавы и окрестностей: Каталог. — Полтава: изд. ПКМ, 1988. — С.8-9, 15-20.

13. М.Рудинський уточнює в другому варіанті "Автобіографії": "в 1922 р. — велика маршрутна експедиція по Ворсклі та Дніпру, в 1923 та 1924 рр. — екскурсія по Коломаку і розкопки в ряді пунктів Полтавського району" (Арх.3).

14. До Києва М.Рудинський виїхав під загрозою арешту в Полтаві, де його звинуватили у "слабкому" керівництві музеєм, приписавши численні господарські та наукові огріхи. Див.: Акт 1924 року, вересня 13 дня, ... по перевірці минулої діяльності Ц.П.М.П., прийому його і передачі обов'язків зав. Музеєм новому завідувачому... / Публ. і коментарі Супруненка О.Б. // Документи з історії Центрального пролетарського музею Полтавщини: 36. документів. — Полтава: вид. ПКМ, 1993. — С.91-105. — Репресивні дії щодо вченого були зумовлені необхідністю для керівництва замінити директора музею "слухняним" членом ВКП(б).

15. До показника не ввійшли кілька статей в обласній та районній періодичній Полтавській та Запорізькій областях, підготовлених до друку М.Рудинським під час польових робіт. Сподіваємося, що з часом це упущення буде виправлене.

При публікації "Автобіографії" збережено правопис рукопису.

© Публікація та коментарі Супруненка О.Б.

ДОПОМІЖНІ ПОКАЖЧИКИ

Географічний

- Аленбург, м. — 134
 Біла Гора, ур. — 17, 86
 Варшава, м. — 183
 Волоса, м. — 107
 Вологодська обл. — 107
 Вороня, р. — 6, 17, 89, 130
 Вороняж, м. — 176
 Донецьк, м. — 105
 Дніпропетровська, м. — 29, 118, 119, 141, 142
 Дністр, р. — 49
 Дубно, м. — 50
 Журиця, с. — 26, 31
 Закарпаття, м. — 143, 226
 Закарпатська обл. — 226
 Камінь Могильний, ур. — 51, 55, 58, 62, 110, 141-143
 Каміньчанин — 20
 Каттегольська, с. — 38
 Карітський р-н — 205
 Клязьма, о. — 48
 Кривий, ур. — 29
 Київ, м. — 3, 10, 14-23, 25-28, 30-39, 41-43, 46-60, 62-68, 71-74, 78-80, 83, 84, 96, 97, 106, 108-110, 113-115, 122, 125, 128, 136, 153-155, 157, 158, 160, 161, 174, 177-179, 184, 186, 191-193, 197, 198, 208, 213, 219, 224, 227, 229, 235-236, 238, 240
 Київський ур. — 49
 Київщина, с. — 21
 Кобеляцький пол. — 68
 Колодичинськ — 49
 Коломия, р. — 203
 Копотівщина — 33
 Краматорськ, м. — 94
 Краматорщина, — 21
 Крематорський пол. — 68
 Крим, півострів — 201
 Либерецький — 85
 Лопатинь, м. — 81
 Лубин, м. — 123, 124
 Лубешчина — 124
 Лоханський, о. — 28
 Луцьк, м. — 207
 Львів, м. — 189
 Маріуполь, с. — 35
 Мачуш, с. — 122
 Мінськ, с. — 41, 71
 Москва, м. — 45, 61, 81, 111, 126, 129, 130, 150, 189, 215, 216
 Могильний, м. — 132, 140
 Ніжні, м. — 76
 Новгород-Сіверський, м. — 77
 Новгород-Сіверський, р-н — 45
 Нові Сажари, смт. — 100
 Озерні, с. — 40
 Остерня, м. — 188
 Остерський пол. — 6
 Погорільська, с. — 57
 Поділля — 30
 Польща, м. — 40
 Полісся — 77
 Полтава, м. — 1-13, 17, 24, 44, 65, 69-71, 75, 82, 85-93, 95, 98-104, 112, 113, 116, 120, 127, 130, 131, 137, 138, 146-149, 151-153, 156, 159, 161-171, 173, 175, 180, 182, 185, 187, 194, 195, 202, 206, 208-214, 216, 217, 220-222, 225, 228, 230-233, 237, 239
 Полтавська обл. — 127, 146
 Полтавська губ. — 117
 Полтавщина — 4, 5, 8, 65, 69, 70, 75-79, 80, 90, 93, 94, 112, 113, 156, 159, 213
 Поїтгород, с. — 36
 Прилуччя — 26
 Пушкарі, с. — 45, 46
 Псков, р. — 130
 Санкт-Петербург, м. — 135
 Святополь, м. — 201
 Севм, р. — 35
 Сивка, с. — 19
 Соки, ур. — 19, 49
 СРСР — 120, 127, 128, 150
 Старий Оранк, с. — 32
 Сула, р. — 87
 Суми, м. — 3, 190, 218, 223
 Сумщина — 190
 Східні Європа — 145
 Торонто, м. — 168
 Трихотівщина, смт. — 16
 Україна — 23, 27, 60, 73, 108, 127, 132, 139, 152-154, 160
 УРСР — 39, 41, 42, 48, 71, 72, 74, 15, 120, 155, 157, 240
 Харків, м. — 13, 145, 172, 196
 Харківщина — 6
 Черніїв, м. — 76, 139
 Чернівецька обл. — 121
 Чернівецьщина — 15, 45, 76, 121
 Херсон — 201
 Шоломанівка, с. — 33
 Ясслав, с. — 117

Іменний

- Аббасов А.М. — 69
 Адрієвський В. — 70
 Артемко Н.И. — 177
 Асєв Ю.С. — 109
 Бабенко Л.Л. — 75
 Барил В.Д. — 109, 234, 240
 Бєлєва В.І. — 76, 77, 234
 Бєлєва С.О. — 227
 Березанська С.С. — 78, 109
 Білюс Г.П. — 79, 80, 171
 Борисковський П.И. — 81
 Вайнгарт Л.С. — 3, 82
 Веридський В.І. — 73
 Вішокур І.С. — 84
 Волк Ф.К. — 41
 Волонів В.К. — 121
 Воронів А. — 26
 Гайрєвський І.М. — 86-94
 Гайрєвський М.І. — 95-96
 Гайрєвський Н.А. — 198
 Гайрєв П.Я. — 85
 Гасєвич Д.А. — 96
 Гєтєр В.Ф. — 97
 Гладіш В.М. — 109
 Гладіш К.В. — 98
 Гольман А.В. — 93
 Горюховський Є.Л. — 99, 100
 Горюховський В.Я. — 194
 Грєб В.І. — 101-106
 Гусєв М.В. — 107
 Горєльов В. — 212
 Давидовський В.М. — 110, 111
 Дєлєтєрєв Н.Г. — 71, 178
 Журєвський Г.Г. — 94, 113
 Ерєст Ф. — 3, 10
 Зєлєвський В.Б. — 3, 190, 223
 Зєлєвський В. — 9
 Кальний Д.П. — 116
 Карєв В. — 117
 Копєльов І.Ф. — 118-120
 Копєльов В.П. — 121
 Копєльов Г.Т. — 122
 Комак Д.Н. — 108
 Козєрєв І.В. — 123, 124
 Колюба Ю.В. — 125
 Копєць Є. — 126
 Корєнєв-Пєтєрєвський О.Г. — 114
 Корєнєв В.В. — 83, 127, 151
 Костєв В. — 3
 Кот С.І. — 128
 Крєвєвський Н.М. — 229
 Крєвєвський С.Д. — 108
 Кулєвський І.М. — 129-131
 Курєвський П. — 132-134
 Лєбєдєв Г.С. — 135
 Лєвєвський І.Ф. — 53
 Литєвський Е.І. — 80
 Лєбурєв В.С. — 169
 Луєв Д.М. — 130
 Лєвєвський Д. — 212
 Мєлєвський В.Е. — 240
 Мєлєвський Д.С. — 136
 Мєлєвський М.О. — 105, 136
 Марєв І.В. — 77
 Мєлєв Є.В. — 137, 138
 Мєлєвський Г.Г. — 139
 Міхєв В.К. — 145
 Мєлєв М.А. — 140
 Мєлєвський Б.Д. — 141-143
 Мєлєв В. — 3
 Мєлєв В.О. — 65, 68, 146-149, 175
 Мєлєв О.М. — 150
 Мєлєвський О.О. — 151
 Нєстєрєв О.О. — 64, 152-161
 Нєстєрєв С.І. — 162-164
 Нєбєлєвський — 9
 Нєкєлєв В.Ф. — 169
 Нєкєлєвський І.Ф. — 165
 Пєтєрєвський Я. — 168
 Прєкєт О.Д. — 176
 Пєтєрєвський Т.П. — 151
 Рєвєв В. — 187
 Рєвєвський Ф.О. — 3
 Рєвєв П.П. — 63, 180-188
 Рєвєвський С.М. — 5, 183, 188
 Рєвєвський (Сєвєвський М.Я.) — 212
 Рєвєвський М.Я. — 3, 66, 78, 82, 85, 89, 98, 100-102, 106, 111, 116, 117, 12, 122, 129, 131, 137, 144, 154, 161, 165, 167, 180, 188-195, 211, 214, 215, 217, 219, 223-225, 230, 235, 237-238
 Самєлєвський О.П. — 194
 Самєлєвський Н.Я. — 195
 Семєнєвський М.М. — 218
 Семєнєв-Зєвєв Г.А. — 196
 Сєвєвський Г.А. — 199
 Сєвєвський К.М. — 208, 213
 Сєвєвський Д.А. — 199
 Сєвєвський Т.Ю. — 171, 175
 Сєвєвський О.Б. — 3, 66, 67, 82, 83, 95, 104-106, 112, 125, 130, 131, 133, 144, 166, 169, 171, 175, 190, 201-223
 Тєрєвський С. — 3, 224
 Тєхєв О.К. — 104, 201
 Тєлєв Д.Я. — 84
 Тєтєв Е.Н. — 225
 Тєтєв Г.М. — 226
 Тєтєв П.П. — 108, 109, 114, 227
 Фєрєв З. — 63
 Фрєв О.Е. — 230
 Хєв В.М. — 173, 231, 233
 Чєрєвський І.Т. — 229
 Чєрєвський М.Ю. — 228
 Чєрєвський М.О. — 229
 Шарєвський І.М. — 223
 Шєлєвський І.Г. — 60, 66, 71, 73, 144, 178, 179, 191-193, 235-238
 Шєрєвський Б.А. — 145
 Шєрєвський В.О. — 4, 5
 Шєрєвський В.М. — 4, 8, 83, 209, 239
 Яєвський М.А. — 169
 Яєвський З.П. — 151
 Яєвський М. — 10

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АЗ ПКМ — Археологічний збірник Полтавського краєзнавчого музею, Полтава	НПШ — Наукове Товариство ім. Т.Шевченка, Львів
АИП — Археологические исследования на Полтавщине, Полтава	ОДПАП — Охорона та дослідження пам'яток археології Полтавщини, Полтава
АЛЛУ — Археологічний літопис Лівобережної України, Полтава	ОИПАП — Охрана и исследование памятников археологии Полтавщины, Полтава
АН УРСР — Академія Наук Української РСР	ПАЗ — Полтавський археологічний збірник, Полтава
АП УРСР — Археологічні пам'ятки Української РСР, Київ	ПДМ — Полтавський державний музей ім. В.Г.Короленка, Полтава
ВГУ — Воронежский государственный университет, Воронеж	ПДП — Полтавський державний педагогічний інститут ім. В.Г.Короленка, Полтава
ВУАК — Всеукраїнський Археологічний Комітет, Київ	ПДПУ — Полтавський державний педагогічний університет ім. В.Г.Короленка, Полтава
ВУКОПМИС — Всеукраїнський Комітет охорони пам'яток мистецтва та старовини	ПКМ — Полтавський краєзнавчий музей, Полтава
ГПИ — Государственный педагогический институт	ПУ — Пам'ятки України, Київ
ГУ — Государственный университет	СА — Советская археология, Москва
ДАПО — Державний архів Полтавської області, Полтава	СПбГУ — Санкт-Петербургский государственный университет, Санкт-Петербург
ЗУНГ — Завдання Українського наукового Товариства охорони й дослідження пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині, Полтава	ТД — Тези доповідей
ІА НАНУ — Інститут археології Національної Академії наук України, Київ	ТДК — Тезиси докладов конференції
ІА АН УРСР — Інститут археології Академії Наук Української РСР, Київ	ТДП — Тези доповідей та повідомлень
ІНУ НАНУ — Інститут історії України Національної Академії наук України, Київ	ТДС — Тезиси докладов и сообщений
ІЗ ВУАК — Короткі заповідлення Всеукраїнського Археологічного Комітету, Київ	УАН — Українська Академія наук
КСНА АН УССР — Краткие сообщения Института археологии АН УССР, Киев	УРЕ — Українська Радянська Енциклопедія, Київ
КСНИМК — Краткие сообщения Института истории материальной культуры АН СССР, Москва	УРЕС — Український радянський енциклопедичний словник, Київ
МИА — Материалы и исследования по археологии СССР, Москва, Ленинград	УТОПИК — Украинское общество охраны памятников истории и культуры
НБУ — Національна бібліотека ім. В.І.Вернадського НАН України, Київ	ХГУ — Харьковской государственной университет, Харьков

ЗМІСТ

<i>Супруненко О.Б.</i> Археолог, музейник, пам'яткоохоронець, громадянин	3
Рєєстр праць М.Я.Рудинського (1918-1995) / Укл. <i>Супруненко О.Б., Шовкопляс І.Г.</i>	8
Основні видання про життя і діяльність М.Я.Рудинського / Укл. <i>Супруненко О.Б., Удовиченко О.І.</i>	13
Рудинський М.Я. Автобіографія / Публ. і ком. <i>Супруненка О.Б.</i>	22
Допоміжні покажчики / Укл. <i>Удовиченко О.І.</i>	28
географічний	28
іменний	29
Список скорочень	30

Науково-довідкове видання

Михайло Якович Рудинський
(1887-1958)

Бібліографічний покажчик

Укладачі

Шовкочовс І.Г., Супрунєнко О.Б., Удовиченко О.І.

Оригінал-макет підготовлений у Видавничому центрі "Археологія"
Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської
обласної адміністрації
36011, м.Полтава-Пі, вул. Ковалювська, 37, тел./факс. (053-22) 2-26-12

Худ. редактор *Менчикова Т.В.*
Коректор *Курочка Т.Ф.*
Комп'ютерний набір *Удовиченко О.І.*
Комп'ютерна верстка *Титков О.В.*

На обкладинці: Фотопортрет М.Я.Рудинського сер. 1940-х рр. (Музей археології ІА НАН України)

Штук. до друку 10.11.2001 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 2.0. Ум.-фарб. відб. 2,25. Обл.-вкл. арк. 2,5. Тираж 320 прим. Вид. № 84/2001.
Зам. № 6/2001.

Віддруковано: "Техсервіс", м.Полтава, вул.Ковалювська, 24. Тел.56-36-71. Факс.56-55-29.

ISBN 966-7628-10-8

Михайло Якович Рудинський
Бібліографічний покажчик